

Sportlovak és őshonos fajták

KÉPINK A XXIX. ALFÖLDI ÁLLATTENYÉSZTÉSI ÉS GAZDASÁGI KÉSZÜLTEK

Egyes ősi vagy régi lófajtáink fennmaradása – az állami méneselek feloszlata után – az úgynevezett köztenyésztésnek volt köszönhető. Jelenleg is van olyan őshonos fajtánk, amelynek a jövője csak a magántenyésztők elhivatottságán múlik. Erről is beszélgettünk Fekete Balázssal, a Hód-Mezőgazda Zrt. állattenyésztési és kiállítási igazgatójával, aki maga is furioso-north star tenyésztő.

Hazánkban ma is több állami ménesben zajlik az őshonos magyar fajtáink génmegőrző tenyésztése, gondoljunk például a Nemzeti Ménesbirtok és Tangazdaság Zrt.-re, ahol a nóniusz és a gidrán fajták megőrzését végzik úgy, hogy a fajtákat a modern követelményekhez „alakítják”, és lesznek katona-, rendőr- vagy sportlovak. Mi azonban a helyzet a magántenyészetekkel?

– A magyarországi tenyészkancalétszám meghatározó része magántenyésztők kezében van. Néhány nagy ménes ugyan valóban van, de összességében a méneseikben nincs olyan sok állat. Tehát a magántenyésztők szerepe meghatározó.

De ketté kell választanunk a tenyésztést a célja szerint is: a magántenyésztők között vannak, akik kifejezetten sportcélra tenyésztenek, vagy ami még nagyon jellemző, vásárolnak lovakat. Azzal mindenki tisztában van, hogy akár díjugratásban, akár díjlovaglásban leginkább a német, belga, holland

fajták a legelfogadottabbak. Az elmúlt évszázad közepétől az említett országok a saját loállományuk tudatos tenyésztésével alakították ki a ma a pályákon kedvelt küllemet és persze a teljesítményt. Ezt nem rossz értelemben mondom, mert végső soron ez a tenyésztés célja.

A hazai tenyésztők, illetve lovasok általában elég jó lovakat tudnak vásárolni Nyugat-Európából. Azt gondolom, hogy a legjobbakat nem, mert azok egyrészt euró milliókba kerülnek, másrészt el sem adják azokat. De, amit behoznak, azért az is elég jó – magyarázza Fekete Balázs.

Erre azonban nem mondhatjuk azt, hogy tenyésztés lenne. Legfeljebb a kiképzésben lehetnek érdemeink. Több középiskolánkban, például Mezőhegyesen is zajlik belovaglóképzés.

– Valóban, ez nem tenyésztés, de nem is az a gond. Inkább a kiképzés. Ugyanis általános probléma, hogy alig van már a szakmáját jól ismerő lókiképző. Nagyon kevesen

vannak az országban, és aki külföldről megvásárolt egy sportlovat, annak nincs ideje három-négy vagy akár még több évet várni, amíg a ló kiképzése tart. Eredményeket, bevételt akar, mert a kiképzési idő alatt a tartás is csak újabb költségeket jelent. De ez egyébként egy jól működő üzleti modell, és sok jó sporteredmény születik Magyarországon a díjugratásban is, fogathajtásban is.

Első a magyar ló

A mezőhegyesi félvér fajta kialakítása 1841-ben a Császári és Királyi Ménesintézetben kezdődött el. A hadászathoz szükséges nagy rájáru, csontos, tömeges, jó munkakészségű lovak kitenyésztése volt a cél. A fajta alapító menjei Furioso Senior és North Star Senior, mindketten angol telivérek, jó csontalappal, szikár lábszerkezettel és kiemelkedő küllemmel, mely jó tulajdonságaik rendre megjelentek az utódokban, és tették őket arra alkalmassá, hogy meghatározó ménékké váljanak Mezőhegyes lótenyésztésében.

Az Osztrák–Magyar Monarchiában Mezőhegyes feladata volt ménekkel ellátni a korona területén mindenhol felállított méneseket, így a fajta tenyésztése az első világháborút követően több utódállamban folytatódott. A furioso-north star kiváló nyugodt, kiegyensúlyozott hátasló, emiatt ma szívesen használják hobbi- vagy oktatólónak is.

Ahogy az a hódmezővásárhelyi Furioso Fesztiválon elhangzott, a gazdák az eke elé foghatták akár az ellés előtt álló vemhes kancát is, ami aztán az ebédidőben megellett, és utána akár vissza is lehetett fogni az eke elé.

A Furioso-north star fajta legszebb egyedei jórészt magántenyésztőknél vannak, de van a fajtában állami fedezőmén is. A modern lovaglás minden ágában jól teljesít – ahogy azt a fesztivál szervezői kiemelték: „Nem kell ahhoz amerikai ló és módszer, hogy a lovat szabadon idomítsák. Ezt nálunk már a betyárok is nagyon jól tudták”. Majd a 20. század európai híró lótenyésztőjét és fogathajtóját Pettkó-Szandtner Tibor magyar huszártisztet idézték: Első a magyar ló.

A magántenyésztők között is vannak szép számmal, akik egy-egy őshonos fajtánk megőrzésével foglalkoznak, ahogy ön is. Ezek között a fajták között is van, amelyik megtalálta már a helyét. Hogy mást ne mondjak, nemrégiben a jósvafői hucul ménésnél jártunk, ahol azt mesélték, van, aki 50 kancát akart vásárolni a fajtából, hogy az ország másik szegletében alakítson ki ménest. Érthető, hisz a fajtát méreténél fogva gyerekek lovagoltatására, versenyztetésére, illetve fogatsportra lehet használni. Ahogy már korábban volt róla szó, két mezőhegyesi fajta is megtalálta modern kori helyét. Azonban nem minden őshonos, illetve hagyományos magyar fajta helyzete ilyen megnyugtató.

– Ezek is zömében kistenyésztőknél vannak. Ami fájó, hogy hagyományos fajták közül a kisbéri félvér fajtának egyáltalán nincs állami ménese. A furioso-north star fajtának, parlamenti határozat alapján, elvileg Mezőhegyes lenne, de gyakorlatilag nincs furioso ménés Mezőhegyesen. 6-8 éve született az a határozat, hogy a furiosoval együtt kellett volna a gidránt visszatelepíteni Mezőhegyesre, de ez nem történt meg.

A hagyományos fajták genetikai megőrzése érdekében, már jó ideje pályázati lehetőséget hirdetett a szaktarca – ráadásul a támogatási összegek is nőttek.

– Az őshonos támogatásnak jelenleg valóban jóval nagyobb az összege az előző ciklushoz képest. Ez a támogatás tényleg sokat segít az őshonos fajták megőrzésében, de többen azért nem merik bevállalni, mert 4-5 éves tartási kötelezettséget írnak elő a pályázatban. Sajnos manapság nem nagyon tud egy magángazda öt évre előre tervezni, hogy mi történik az életében, a családjával, a gazdaságával, hogy azt fönnt bírja-e tartani. De azért elég sokan pályáznak, kihasználják a lehetőséget, és nagyon örülünk, hogy egyáltalán van ilyen jellegű támogatás.

A kistenyésztők mennyire tudnak egy bizonyos cél érdekében hatékony tenyésztői munkát folytatni? Legyen szó akár sportról, akár a hagyományos fajták genetikai megőrzéséről és előrehaladásáról, illetve a modern kori hasznosításukról.

– A sportlovasoknál a tenyésztői munka – amennyiben van – nagyon magas szintű. Sperma helyett ma már egyre gyakoribb, hogy embriókat vásárolnak. Bizonyára tudja,

Lapunkban tavaly mi is beszámoltunk arról, hogy a mezőhegyesi ménésben is egy „bérkanca” bevonásával teljes testvér csikók születtek, akikről majd a fogatsportban várnak eredményeket, nem utolsósorban egyforma szép küllemet. De gondolom, ha nem lehet drága versenylovat nevelni a csikóból, „csak” a fajtát megőrizni, ott ezek a drága eljárások szóba sem jöhetnek.

– A hagyományos fajtáknál sokkal nehezebb a helyzet, mert sokan még az előzőekben elmondott támogatások ellenére is anyagi nehézségekkel küzdenek. Ők nem nagyon tehetik meg még azt sem, hogy egy 100-200 kilométerre lévő tenyészménhez vigyék a kancáikat. Szoktuk úgy mondani, hogy ami a legközelebb van, azzal fedeztetnek.

Hát ez nem magas szintű tenyésztés, sőt még csak nem is egyszerű célpárosítás.

– Valóban nem. Ez – nem bántva a kollégákat, mert megértem a gondokat – gyakorlatilag szaporítás.

Egy klasszikus tenyészszemlén az állatokat pontozzák, és aztán a gazda kézbe kapja feketén-fehéren, hogy mennyit is ér az állata. Itt, Hódmezővásárhelyen, az állattenyésztési napokon showbírálót tartanak, vagyis osztályonként, kategóriánként sorba állítják a bemutatott állatokat, kialakítanak egy rangsort. Mennyit ér egy ilyen helyezés, ha a további tenyésztést, vagy akár az állat eladását nézzük?

– Nagyon sokat ér, mert ennek a tenyésztési hatáson kívül, főként üzleti értéke van. A tenyészszemlén megkapott pontszámok alapján lehet tenyészteni, az előbb említett célpárosításokat megtervezni, végrehajtani. Az itteni eredmények pedig inkább az értékesítést segítik elő – és itt nem csak a lovakról beszélek, hanem a sertésekről, a juhokról is. Az itt nyertes vagy helyezett állatok jó része nem a tenyésztőjéhez tér haza. Ez a lovak esetében is így van, bár az üzletek nem itt köttetnek. Persze olyan is előfordult már, hogy látván egy lovat, a leendő tulajdonos, vagyis inkább a gyermeke beleszeretett egy lóba, így az apuka azonnal megvette az állatot. De az gyakoribb, hogy valaki itt meglát egy állatot, amit szépnak talál, és elmegy a tenyésztőhöz, körbe néz, mérlegel, és ott vásárol – nem is feltétlenül azt az állatot, amelyiket a kiállításon kizsemelt magának.

Halmos B. Ágnes

Fekete Balázs I. helyezett Nusi nevű kancájával, amint Antal Gábor átadja a díjat a 29. Alföldi Állattenyésztési és Mezőgazda Napokon. A lovat felvezette: dr. Mónus Fanni

Tehát ahogy mondtam, a hagyományos magyar fajták sorsa főleg a kistenyésztők kezében van. Azt szoktuk mondani, hogy néhány család anyagi lehetőségein múlik egy-egy fajta jövője. És ez azért elég ijesztő! Sok olyan esetről tudunk, hogy amikor egy család valamilyen okból abbahagyta a lótenyésztést, a 20-30 éven keresztül tenyésztett állományuk szétszóródott.

hogy vannak embrióaukciók a neten, Európában is. Még csak oda sem kell utazni, az embrió házhoz jön, itthon pedig már vannak szakemberek, akik beültetik, tehát elérhető a világ legjobb genetikája is. Sőt, ma már itthon is petesejtet mosnak, nem is feltétlenül embriókat, tehát biológiailag is előrébb van a biotechnológia, mint 5-10 évvel ezelőtt.